

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van geknotte grensboom zogenaamd 'Den Olifant' in Brugge (Assebroek)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1, laatst gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Overwegende dat het advies van het college van burgemeester en schepenen van Brugge niet tijdig is meegedeeld en dus geacht wordt gunstig te zijn;

Gelet op het advies van het departement van de Vlaamse overheid, bevoegd voor leefmilieu, natuur en energie, gegeven op 16 februari 2016 waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het advies van de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid, bevoegd voor ruimtelijke ordening, woonbeleid en onroerend erfgoed, mobiliteit en openbare werken, landbouw en visserij niet tijdig is meegedeeld en dus geacht wordt gunstig te zijn;

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, gegeven op 10 maart 2016, waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende het waarderend onderzoek voor de geknotte grensboom zogenaamd 'Den Olifant' waarvan de resultaten zijn opgenomen in het administratief dossier;

Overwegende de wetenschappelijke waarde van de geknotte grensboom zogenaamd 'Den Olifant' die als volgt wordt omschreven:

De geknotte zomereik is zeldzaam omwille van zijn omvang, zeker gezien de groeiplaats in een eerder zandige context. Het betreft het dikste geregistreerde exemplaar van een knoteik in bosverband in West-Vlaanderen. De geknotte grensboom, met een verwachtbare leeftijd tot 250 jaar of ouder, bestaat uit vrij zeldzaam autochtoon genetisch materiaal van Zomereik.

Overwegende de historische waarde van de geknotte grensboom zogenaamd 'Den Olifant' die als volgt wordt omschreven:

Uit literatuurgegevens is bekend dat de parochiegrenzen ter hoogte van de oude wegen rond de middeleeuwse Paallanden omstreeks 1748 opnieuw gemarkeerd werden met behulp van paalstenen. Het is aannemelijk dat daarbij aanvullend ook gebruik gemaakt werd van grensbomen. De knoteik kan hierdoor beschouwd worden als een voor Vlaanderen zeer zeldzaam voorbeeld van een prekadastrale grensmarkering, in dit geval een administratieve grens tussen de parochie Sint-Kruis en de voormalige parochie Sint-Katarina.

Overwegende de esthetische waarde van de geknotte grensboom zogenaamd 'Den Olifant' die als volgt wordt omschreven:

De geknotte grensboom heeft een bijzondere groeivorm als gevolg van niet-natuurlijke oorzaken, namelijk door het niet herhalen van een knotbeurt. De drie loten die na de laatste knotbeurt zwaar zijn uitgegroeid, verlenen een apart karakter aan de boom. Omwille van de sterke horizontale uitbuiging van één (mogelijk uitgescheurde) tak die tot in de jaren 1960 niet tot op de oorspronkelijke knot was teruggezet, werd als het ware een 'slurf' gevormd, waardoor de boom lokaal nog steeds benoemd wordt als 'Den Olifant',

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen voorlopig beschermd als monument: Geknotte grensboom (*Quercus robur*) zogenaamd 'Den Olifant', Paalbos, Ter Lo, Warande zonder nummer in Brugge (Assebroek), met inbegrip van een cirkelvormige zone met een straal van 8 m er rond, bekend ten kadaster Brugge, 21ste afdeling, sectie A, perceelnummers 374/2C (deel), 374K (deel), 375V (deel) en 375W (deel).

De voorlopig beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de voorlopig beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° wetenschappelijke waarde;
- 2° historische waarde;
- 3° esthetische waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° De geknotte grensboom bevindt zich centraal in het Paalbos, langs een stelsel van onverharde paden waarin een verbinding gemaakt wordt tussen de straat Warande en de straat Paalbos – Ter Lo en tussen de Gemeneweideweg-Zuid en de Engelendalelaan. De geknotte grensboom staat bij het hoekpunt van vier kadastrale percelen. Vermoedelijk gaat het langwerpige perceel ten westen van de grensboom, bovendien licht verheven in het terrein, terug op een oude parochiegrens.
- 2° Uit literatuurgegevens is bekend dat de parochiegrenzen ter hoogte van de oude wegen rond de middeleeuwse Paallanden omstreeks 1748 opnieuw gemarkeerd werden met behulp van paalstenen. Het is aannemelijk dat daarbij aanvullend ook gebruik gemaakt werd van grensbomen. Op basis van de gekende gegevens uit de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde blijkt dat de knoteik in Assebroek potentieel tot de voor Vlaanderen zeer zeldzame voorbeelden behoort van een boom of reeks van bomen, die bewust werden aangeplant op een administratieve grens.
- 3° De geknotte grensboom groeit bovendien in het 'Paalbos', terwijl in de nabije omgeving ook het relevante toponiem 'Paallanden' als straatnaam bewaard is. Door het bos lopen nog verschillende onverharde paden die de ruimtelijke context versterken. Deze paden gaan terug op middeleeuwse of vroeg-historische wegen vertrekkend uit of uitgevend op de Brugse Gentpoort en zijn gesitueerd op hoger gelegen zandige ruggen. De wegen omzeilen daardoor een tweetal venige depressies, waaronder de graslandkern van de Gemene Weiden.

- 4° Rekening houdend met de huidige stamomtrek van de grensboom, alsook van enkele andere exemplaren in het Paalbos, wordt een leeftijd van 250 jaar of ouder niet uitgesloten. De kans dat het om autochtoon genetisch materiaal gaat is daardoor aanzienlijk. Autochtoon materiaal van Zomereik is in de traditionele landschappen die behoren tot de zandstreek vrij zeldzaam. Op basis van de gekende gegevens uit de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde blijkt dat de knoteik in Assebroek tot de dikste individuele exemplaren van deze soort in West-Vlaanderen behoort. De knoteik is ook het dikste geregistreerde exemplaar in bosverband in West-Vlaanderen. Hiermee is het exemplaar zeldzaam en uitzonderlijk omwille van zijn omvang, zeker gezien de groeiplaats in een eerder zandige context. Bij dergelijke bodemcondities wordt immers een geringere diktegroei geregistreerd ten opzichte van de meer vruchtbare lemige of zandlemige contexten.
- 5° Naast het markeren van een parochiegrens werd de boom ook periodiek geknot, logischerwijze in functie van het gebruik als brand- en/of geriefhout. Eventueel werden ook eikels geoogst voor aanvullende veevoeding. Na het stilvallen van het knotbeheer kreeg de boom een bijzondere groeivorm. Eén (mogelijk uitgescheurde) niet tot op de oorspronkelijke knot teruggezette tak met een sterke horizontale uitbuiging, gaf aanleiding tot de lokale benoeming 'Den Olifant'.
- 6° De knotboom heeft een stamomtrek van 2,73 m op een hoogte van 1,50 m. De totale hoogte bedraagt circa 10 m, de knohtoogte bevindt zich op circa 2,50 m hoogte. De grootste diameter van de boomkruin is beperkt tot circa 6 m (2015).

Art.3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° Gezien het knotten lange tijd niet is uitgevoerd, is het opnieuw knotten niet wenselijk. Een drastische knotbeurt zou in dit geval nadelig zijn voor de regeneratie van nieuwe loten. Hiermee zou overigens ook de bijzondere groeivorm met nog één duidelijk horizontaal aanzettende gesteltak verloren kunnen gaan. Een zogenaamd veteranenbeheer is aangewezen. Indien de caviteit van de grensboom een grotere omvang aanneemt, zal een gespecialiseerd beheer vereist zijn (onder meer naar stabiliteit).
- 2° Omwille van schaduwdruk kan de knotboom geen evenwichtige, horizontale kruin meer ontwikkelen. Een gericht omgevingsbeheer waarbij concurrerende bomen omzichtig worden teruggedrongen, is aangewezen. Eventueel kan op termijn besloten worden tot een kruinsnoei (kruinreductie) als de kruin te zwaar zou worden ten opzichte van de stam en er gevaar zou optreden voor omwaaien.
- 3° Speelactiviteiten in het Paalbos zijn, rekening houdend met de bepalingen van het vigerende toegankelijkheidsreglement, toegelaten. Hoewel er door het grote aanbod aan klimbomen in het Paalbos geen concrete bedreiging rust op de geknotte grensboom, is het klimmen in de enigszins gehavende boom toch niet (meer) wenselijk. Op korte termijn lijken nochtans geen bijzondere voorzorgsmaatregelen nodig. Het afschermen van de boom zou net kunnen leiden tot meer aandacht. Op termijn, bij het instabiel worden van de boom, kan het afschermen wel aangewezen zijn. Aangepaste educatieve bebording over de specifieke waarde van de voorkomende grensbomen, kan overwogen worden.
- 4° In geval van conditie- of vitaliteitsverlies van de geknotte grensboom moet er een expertiseverslag worden opgesteld door een deskundige boomverzorger, en moeten de daarin vervatte maatregelen worden uitgevoerd. Deze werken mogen niet worden aangevat zonder een toelating van het agentschap Onroerend Erfgoed of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, §1, eerste lid, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerenderfgoedgemeente.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het plaatsen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van tijdelijke publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m², aan te brengen;
- 3° het plaatsen of wijzigen van boven- en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
- 4° het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad met houten, ontschorste smalle palen, ten behoeve van veekering;
- 5° het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 6° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of werk dat impact kan hebben op het grondwaterpeil;
- 7° het vellen of beschadigen van bomen en struiken, met uitzondering voor dode bomen, en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken tot gevolg kan hebben;
- 8° het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;
- 9° het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- 10° het organiseren van grote activiteiten, die het normaal gebruik van het beschermd onroerend erfgoed overstijgen;
- 11° het gebruiken van chemische verdelgingsmiddelen, groeiremmers, groeistimulators, hormonale behandelingen, thermische onkruidverdelgers of andere verdelgingsmiddelen;
- 12° het achterlaten van slib;
- 13° het gebruik van bestrijdingsmiddelen op grasland en wegbermen, uitgezonderd voor de pleksgewijze bestrijding van distels en brandnetels.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, 11 APR. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS